

**НАРОДОПСИХОЛОГИЯТА, ОТРАЗЕНА В РОДОВИТЕ ИМЕНА
НА БЪЛГАРИТЕ**

АННА ЧОЛЕВА-ДИМИТРОВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. Л. АНДРЕЙЧИН“ ПРИ БАН
annach@ibl.bas.bg

**THE NATIONAL PSYCHOLOGY REFLECTED IN THE BULGARIAN
KINDRED NAMES**

ANNA CHOLEVA-DIMITROVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE „PROF. L. ANDEYCHIN“ AT BAS
annach@ibl.bas.bg

Ти, българино, не се мами, знай своя род и език...
Паисий Хилендарский

Our anthroponym system has its peculiarities. To some extent these peculiarities stem from the imposed administrative laws. This is the reason why we discuss the issue of kindred name vs family name in Bulgaria. There has been inconsistency in this respect, reflected as a norm into the administrative documents. This ill-conceived liberalism has been the reason to ignore and abandon many ancient kindred names.

The complexity related to the kindred names is rooted into their non synonymous nature. Normally their founding basis is a personal name, a nick name or a by-name. In the focus of this research are only these kindred anthroponyms which have as a base a nick name or a by-name. These are approximately 800 names registered in the former Radomir region, which used to cover 66 settlements. A major part of the study is the onym reconstruction, which allows us to trace and uncover the authentic form of the prime nick name or by-name. In this way the motives for the origination of the kindred names are clearly outlined, as reflecting the spiritual aspirations, beliefs and perceptions of good and bad of the Bulgarian people. My attention is focused on revealing the major types of kindred names and the national psychology which they reflect.

Keywords: kindred name, nick name, by-name, family name, national psychology, anthroponyms

Съвременната българска антропонимна система включва лични, бащини и фамилни имена. Родовите имена остават малко встрани не само от установената трикомпонентна система, но и извън изследователския интерес. Може би ръководени изключително от прагматични съображения, ономастите избягват проучването на този вид антропоними. Доказателство

за това са незначителните на брой публикации, посветени на родовите имена у българите. Ковачев отбелязва правилно, че „досега у нас няма изследване на тези антропоними, въпреки че те са тясно свързани с генезиса и развитието на редица наши селища, чиито названия явно имат антропонимичен родов произход“ (Ковачев/Kovachev 1982: 147, 186). През 1983 г. Саламбашев публикува материал за родовите имена в кв. Устово на гр. Смолян (Саламбашев/Salambashev 1983). Авторът е проучил генеалогията на по-големите родове, класифицирал е имената, отделил е изчезналите родови имена и е посочил произхода и значението на някои от тях. Трябва да се отбележи, че Саламбашев приема като еднозначни термините родово и прякорно име. В труда на Ковачев „Българска ономастика“ има отделна глава, посветена на родовите имена. Според него „отделните видове антропоними трябва да се проучват и разглеждат като подсистеми, в които да се търси общото и различното“ (Ковачев/Kovachev 1982: 147) Смятам това становище за правилно. Ковачев препоръчва разглеждането на различните подсистеми на антропонимите да бъде свързано с решаването както на лингвистични проблеми (проучване на антропонимите в езика и речта, в книжовния език и в диалектите, на фреквентността им на разпространение), така и на социологични проблеми (отношението между антропонимите и техните носители). Към тази негова препоръка можем да добавим сега и разкриването на особеностите на народния дух, т.е. да бъде осветлена народопсихологията (БТР/ВТР: 500), отразена в именуването на българите.

Антропонимната ни система има своите особености. Донякъде тези особености се коренят в наложените административни закони. Те са причината да говорим за „организиран хаос“ по отношение на *родово име* – *фамилно име* в България. В днешно време българският гражданин може да избира за фамилно име на детето си между старото родово име и личното име на дядото. Тази непоследователност, която можем да определим и като българска половинчатост, е причината да бъдат изоставени много старинни родови имена. Няма съвременно изследване, което да ни покаже каква част от родовите имена са съхранени и са станали фамилни. Доколкото има проучвания у нас, то те са свързани с генеалогията на големи, известни родове – рода на Асеновци, рода на Комитопулите и т.н., на известни възрожденски дейци, на видни личности, участвали в изграждането на съвременна България. За родовете и за интересуващите ни родови имена на всички останали българи е твърде сложно да почерпим информация. В историческите документи, съхранили данни от XV–XVI в., откриваме предимно лични имена и много рядко родови (в случаите, когато са имена на махали или са споменати прозвища).

Възниква и основателният въпрос какви източници можем да използваме, ако искаме да проучваме този вид антропоними. Системното събиране на микропоними от цялото българско езиково землище има огромна

заслуга за съхраняването на родовата памет на народа ни, отразена най-вече в родовите имена. И. Хаджийски е прав, когато пише, че „душевността най-мъчно се отразява във веществените паметници, затова най-богат извор за нея си остава народното словно творчество“ (Хаджийски/Hadzhiyski 1995: 25). Родовите антропоними са част от това творчество. У нас тези антропоними се събират на терен с помощта на информатори – възрастни жители, които задължително трябва да се староседелци. В топонимичните монографии за отделни околии към всяко селище се споменават и имената на родовете. С тази задача се справят всички ономасти, но обикновено се спира само до регистрирането на имената, без да се изследват родовите имена като подвид или подсистема. Ковачев определя много точно значението и необходимостта от изследването на тези антропоними, отбелязвайки скритото в тях „значително езиково и психологическо богатство“ (Ковачев/Kovachev 1982: 187).

Народопсихологията, или душевността на един народ, извежда на преден план изживяванията, оценките, разбиранията на общността за заобикалящия свят. Още в началото на ХХ век, разглеждайки народопсихологията, учените заявяват категорично, че душевността на индивида е подчинена на общността, на групата, на обществото (Wundt 1900). В тези твърдения има и логика, ако разглеждаме онази част от родовите имена, която е възникнала от прозвища или прякори. Докато личното име (затова е лично) служи за номинацията на една личност, получило е тази номинация от един много личен, тесен кръг (родители или кръстник), родовото име, макар и възникнало като прякор или прозвище на един човек, именува група от хора, неговата поява е отражение на духовността на околните, техните разбираня, представи, преценки.

„Понеже в родовото общество обществената необходимост съвпада с интересите на всички хора, то... *необходимото поведение е и субективно желано*; повелите на необходимост са станали лични мотиви; поведението на хората е станало техен нрав, тяхна съвест... Това е състояние на пълно обобществяване на отделния човек“ (Хаджийски/Hadzhiyski 1995: 94). Без съмнение, Хаджийски се основава на т.нар. „психологически колективизъм“ на Вунд (Wundt 1900). Това сливане на отделния човек с групата, задругата, рода/влаката, а оттам и с общността, включваща жителите на едно населено място, очертава и научния интерес към проблематиката – какви са тези общи критерии, нагласи и мотиви, които са в основата на родовите антропоними и водят до отличаването на един род от друг. Особено когато става въпрос за родовите имена, запазени и досега в малките населени места – селата. „Старото село се състоеше или от един нараснал род, или от няколко махали – родове, които чрез бракове се сродяваха“ (Хаджийски/Hadzhiyski 1995: 106). Стигайки до по-модерните идеи за персонализма, разгледани в отделен труд от Райнов (Райнов/Raynov 1995: 108), можем да приемем като твърде подходящ за настоящото изследване

въведения от Бодуен де Куртене термин „колективна индивидуалност“, който е на границата между индивидуализма и народопсихологията (Бодуен де Куртене/Baudouin de Courtenay 1963: 59).

За изясняване на термина родово име е добре да се направи сравнение и с термините фамилно име, прозвище, прякорно име, а за проследяване на хронологията на възникване на отделните видове антропоними да се определи взаимозависимостта на родовото и жителското име.

В миналото основната обществена единица е бил родът – „колектив от кръвни родственици, водещи произхода си от общ родоначалник (прадядо, предшественик), носещ общо име. По време на Първата българска държава родът е бил стожерът на отделните общини. В обсега на отделните общини и населени места отделните родове са се разграничавали чрез специални родови имена. С появата на класовото разслоение на обществото родовете постепенно загубват значението си (Ковачев/Kovachev 1982: 186). Важна особеност на нашето общество е, че родовете в малките населени места пазят и досега родовите имена, макар че не всички ги записват като официални фамилни имена на децата си.

Известното определение за *родово име* гласи, че то е „общо название на няколко семейства, свързани с кръвна връзка по мъжка линия“ (Ковачев/Kovachev 1982: 186). Жителското име посочва жителите на дадена местност, село, махала; родовото име посочва носителите на името на родоначалника (основателя на рода). То може да е лично име, прякор или прозвище.

За разликата между прякора и прозвището приемам определенията на Мурдаров: **прякор** – наименование, свързано с характерните белези на някой, измислено за присмех, подигравка; **прозвище** – название, дадено някому, отразяващо негова отличителна черта, особеност. То се простира по цялата скала на името като обхваща и неутралната (в някои случаи), и положителната оценка (Мурдаров/Murdarov 1979: 399; Мурдаров/Murdarov 1984: 225). Според Ковачев прозвищата са свързани предимно с местопроизход (по имената на селища или райони), с етнически произход и с различните професии, занаяти и служби (Ковачев/Kovachev 1982: 197). Тази подялба на прозвищата също намирам за напълно удачна и я възприемам при класифицирането на родовите антропоними. На отношението прозвище//прякор се спира и Янев в една от последните си работи, излезли от печат (вж. Янев/Yanev (2014: 52).

ЛИ

Прз } → РИ → ЖитИ → СелИ

Пр

Много тясна връзка, особено в западните български краища, има между родовите и жителските имена. Според Заимов (Заимов/Zaimov 1967: 5) под ономастичния термин **жителско име** се разбира „селищно име, което

изпърво е означавало жителите на дадено селище, а по-късно започва да означава самото селище, т. е. става селищно име“. Склонна съм да приема, че първоначално е съществувало родово име, което по-късно започва да изпълнява и други функции, следващи първата и покриващи се напълно с нея по формални показатели (вж. по-подробно Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2002: 90).

Обикновено се приема, че фамилните имена у нас се утвърждават през XIX в., а официално се узаконяват след Освобождението (Илчев/Ilchev 1969, Русинов/Rusinov 1978). Родови имена от изследвания район – Радомирско – се откриват в исторически извори (напр. ИБИ/IBI XIII; ИБИ/IBI XVI): *Ушовци, Мийовци* (Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2009: 45). Радомирско е изпитало по-слабо влиянието от османското нашествие (Гандев/Gandev 1972: 260), т.напр. 99,8% от микротопонимията на бившата околия е от български произход. Има и специфични моменти в развитието на родовете и селищата. В някои населени места всеки отделен род е имал собствена църква или параклис (за това свидетелстват запазените топоними като *Агаино цръкве* и др.). Тези факти говорят за много силно и вероятно продължило по-дълго време родово обособяване, запазена родова традиция (Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2011a; Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2011б).

За развитието на прякорите и прозвищата до родови и след това фамилни имена можем да съдим от запазените в административните документи оними. При изследване на крепостни актове от XIX в. се натъкнах на много такива случаи. Именно там можем да открием така необходимия ни доказателствен материал. При описване на имотите на собствениците най-напред се среща името *Иван Мотикар, Мотикар(о)*, по-късно наследниците му са вписани като *Мотикаръе* или *Мотикарци*, а в наши дни това родово име е преминало като фамилно под формата *Мотикаров*. Различните словобразователни модели с една и съща изходна основа ни разкриват етапите, през които минава формирането на родовите и фамилните имена.

Иван Мотикар → *Мотикар(о)* → *Мотикаръе* → *Мотикарци* → *Мотикаров(и)*
(Прз → РИ=ЖитИ → ФИ)

Лингвистичният анализ не се изчерпва само с ономастичната етимология. Нужно в случая е да се разкрият и отделните модели при образуването на родовите имена. Тези модели са нагледни доказателства за различната степен на вторичната онимизация на прякорите и прозвищата, отразена в родовите имена, които в голямата си част формират фамилните имена.

Леваците → **Левацѝ** → **Левачки**
(Пр → РИ=ЖитИ → ФИ)
Кацарѝе → **Кацарѝето** → **Кацарцѝ** → **Кацарски** → **Кацарските**

(Прз → РИ=ЖитИ → ФИ)

Сложността при разглеждането на родовите имена е свързана с нееднородния им характер. Обикновено тяхната мотивираща основа е лично име, прякор или прозвище. Тук ще бъдат представени само тези родови антропоними, които имат в основата си прякори или прозвища, а те са прибл. 800 имена. Обект на настоящото изследване е системата от родови имена, които са регистрирани в бившата Радомирска околия, включваща 66 селища. Важна част от проучването е онимната реконструкция, която ни позволява да достигнем до изходната форма на първичния прякор или прозвище. Така се очертават много отчетливо мотивите при възникването на родовите имена, които са отражение на духовните стремежи, вярвания, представи за добро и зло, за това, на което най-много са държали българите, когато са живели в задруги, родове/влаки (Хаджийски/Hadzhiski 1995: 23).

Изследваните тук родови имена от Радомирско освен на терен са събирани (ексцерпирани) от документи от края на XIX век, съхранявани в кметствата на отделните селища, както и в общината на главния град.

Вниманието ми е насочено към разкриване на основните типове родови имена и отразената в тях народопсихология. Групите се представят според количествените показатели на включените в тях видове прозвища или прякори. Тук ще бъде представена само част от родовата антропонимия на изследвания регион. Поради ограничения обем се включват само някои от най-многобройните групи оними.

1. Като най-голяма се оформя групата от **родови имена, възникнали от прозвища** – 133 (15,8% ~ 16%). Приемам изказаното от Ковачев становище, отбелязано и по-горе в текста, че прозвищата са свързани с различните занаяти, професии, служби (и др. деятельности); местопроизход и етнически произход. Съгласна съм с изследователя, че това са и едни от най-старите типове родови имена (Ковачев/Kovachev 1982: 187). Превесът им в радомирската антропонимно-родова система е доказателство за нейната старинност.

1.1. ЗАНАЯТИ

Арарци, Приб. – РИ = ЖитИ. От Прз *A(y)rap*, от лат. *aurar* ‘който търси, добива злато’. В района на селището се локализира изчезналото с. *Златарча*, отбелязано в турски документи от XVI в. **Арарски**, ЧМ. – По Прз.

Бозаджитите, Бер, Зем. – От Прз *бозаджи* за производители на боза, членув.

Бояджиски, Кос, Сир. – Произв. от Прз *Бояджиите*.

Бръдарйёте, ДД. – Членув. мн.ч. от Прз *Бръдар* ‘който прави бърда за станове’. **Бръдарци**, Кос. – РИ = ЖитИ.

Въжарёвци, Жаб. – РИ = ЖитИ, по Прз от *въжар* ‘който прави въжета’. **Въжарски**, Гъл, Д. – Произв. от *въжар*, вж. горното.

Валявичарйё, Див. – От Прз от *валявичар* ‘който има или работи на валявица’

Ваташки, Друг. – По Прз от *ватах* ‘майстор в рударска пещ’ (БЕР/BER I).

Воденичарци, Приб. – РИ = ЖитИ, произв. от *воденичар*.

Гледжарйё, Зем. – От Прз, от *гледжар* ‘който прави гледж – глазура на глинен съд’.

Грънчарйёто, Б, Из. – Членув. съб., което е и мн.ч. в говора от Прз *грънчар* ‘който прави грънци’. **Грънчарските**, Ков. – Произв. с *-(ъ)ск* от *Грънчарйё*, членув. **Грънчарци**, Сир, СмД. – РИ = ЖитИ.

Дреарйё, СтС. – От Прз от *дре(х)ар* ‘който прави дрехи’. **Дреарски**, Друг. – Произв. от Прз, вж. горното.

Калапчийски, Чук. – Произв. от Прз, от *калъпчия* ‘който прави обушарски калъпи’, с *a < ъ* в говора, от заемка.

Кацарйё, ГД. – Изцяло от Прз, мн.ч. от *кацар*. **Кацарйёто**, Из, Тър. – Вж. горното. **Кацарски**, Пчел, Сир. – Произв. от *Кацарйё*. **Кацарските**, Рад. **Кацарци**, Жит, Кал, Приб. – РИ = ЖитИ, вж. предходните.

Клинчарйё, Ег, Лоб. – Мн.ч. от Прз, от *клинчар* ‘ковач, който прави клинци’. **Клинчарйёто**, Приб. – вж. горното, тук членув. **Клинчарци**, ДЛ. – РИ = ЖитИ.

Ковачёви, Рад. – По Прз, от *ковач*. **Ковачёвските**, ЧМ. – Произв. от *Ковачевите*, членув. **Ковачйёто**, Блат. – Мн.ч., членув. **Ковачки**, В, Гъл, ДР, Друг, Ков, Кос, Свет, СтС. – Произв. от Прз. **Ковачките**, ДД, Д, Ег, Жаб, Зем, Пещ.

Колачёви, Кон. – По Пр, от *колач*, *колаче* ‘обреден хляб, геврек’ (БЕР/BER II: 548) за хора, които приготвят такива хлябове.

Количкарйё, ЕлД. – От Прз, от *количкар* ‘който прави колички’.

Луларци, Блат. – РИ = ЖитИ, по Прз, от *лулар* ‘който прави лули’.

Мотикарйё, **Мотикарци**, **Мотикарски**, В. – От Прз, мн.ч. от *мотикар* ‘който прави мотики’. ЖитИ=РИ. Третото РИ е произв. с *-(ъ)ск-* от *Мотикарйё*.

Сапунджйски, В. – Произв. от Прз, от *сапунджия* ‘който прави сапуни’.

Ситарски, Лоб. – Произв. от Пр, от *ситар* ‘който прави сита’.

Сланярйё, Блат. – От Прз, от *сланяр* ‘солар’.

Торбарски, Влад, Друг. – Произв. от Прз, от *торбар* ‘който прави торби’.

Шиларци, Пчел. – РИ = ЖитИ, по Прз, от *шилар* ‘който прави шила’.

1.2. ЗЕМЕДЕЛИЕ И СКОТОВЪДСТВО

Бобарци, Поц. – От Прз *Бобарьето* за хора, които отглеждат или ядат само боб.

Васульци, Приб. – По Пр за хора, които отглеждат или ядат само *васуль* ‘фасул’ в говора.

Дръвярски, ДД. – Произв. от Прз, от *дръвяр* ‘дървар’ според говора.

Кориарци, ДВр. – РИ = ЖитИ, по Прз, от *кориар* ‘който работи в гората, в корията’, произв. от *кория*, с деят. наст. *-ар* (вж. БЕР/BER II: 639 – има пример от Радомирско).

Лукарските, Зем. – Произв. от Прз, от *лукар* ‘производител на лук.’
Лукарци, Лоб, Сир. – РИ = ЖитИ.

Биволярци, ГВр. – От Прз *Биволяр* ‘пастир на биволи’.

Бикарците, Д. – Би могло от Пр: *бикар* ‘който отглежда бикове’.

Говедарските, Пещ, Рад. – Произв. от Прз *Говедари(те)*, членув.

Гугутарските, Зем. – Произв. от Прз *Гугутар* ‘който отглежда гугути (гугутки)’.

Гусарини, Див. – По Прз, от *гусар* ‘пъдар на гъски’. **Гусарци**, Нег. – РИ = ЖитИ.

Жабарските, Лоб. – По Прз, за хора, които ловят жаби.

Козарйе, също **Козарци**, Лоб. – От Прз, от *козар* ‘който гледа кози’.

Конярски, В. – Произв. от Прз, от *коняр*.

Пилишарци, Чеп. – РИ = ЖитИ, по Пр, от *пилишар* ‘ястреб’ (Илчев/Иchev 1969: 395). За др. възможни варианти вж. Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2009: 348.

1.3. СЛУЖБИ (ПРОФЕСИИ)

Владички, ДР. – Произв. от *владика* ‘православен епархийски началник’, стб. *владика* ‘господар, началник, притежател’ (БЕР/BER I: 161).

Гьондърски, Пчел. – Произв. от Прз, от *гьондер* ‘малка военно-помощна единица по време на османското робство със задължения да гледа султанските коне и да участва във военни походи’ (Попов/Роров 1984: 33).

Даскалови, Друг, Ков. – По Прз, от *даскал* ‘учител’.

Джандарски, В. – Произв. от Прз, от заемка *джандар* ‘стражар, полицай’, перс. *candar*, също.

Икондоми, Р. – Прил. от Прз, от *иконом* ‘черковен или манастирски домакин’, простонар. ‘пестеливец’ (БЕР/BER II: 62).

Кадиски, Б. – Произв. от Прз, от *кадия* ‘съдия’, от заемка.

Калугерци, Блат. – РИ = ЖитИ, от *калугер*.

Клисарйете, ГД. – От Прз, от *клицар* ‘църковен слуга’. **Клисарйето**, Кос. **Клисарски**, Д. – Произв. от Прз. **Клисарските**, Чук. – вж. горните.

Коларйето, Б, Из, Чук. – От Прз, от *колар*. **Коларски**, ДЛ, Ков. – Произв. от Прз. **Коларци**, Бер, Жаб, Жед. – РИ = ЖитИ.

Мендизйе, Ег. – Изцяло от Прз, от *мендиз(ин)* ‘инженер’, от заемка.

Писарски, Кон, Сир. – Произв. от Прз, от *писар* ‘чиновник, който преписва служебни книги’.

Попови, Блат, В, ДЛ, ДР, Гъл, Зем, Из, Калот, Кон, Пчел, Рад. – Прил. от *поп*. **Поповите**, Бер. – Вж. горното, тук членув. **Поповци**, Б, Влад, ВрСт, ГД, ДД, Д, Ег, Жед, Из, Кал, КЛ, Клен, Кос, Пещ, Приб, Чук. – РИ = ЖитИ.

Портарёви, Див. – По Пр, от *портар* ‘вратар’.

Портарйе, Б. – Изцяло от Пр, вж. горното.

Рабучйски, Чук. – Произв. от Прз *Рабучия* < *Рабошчия*, от *рабошчия* ‘някагашен бирник с рабоши’, от *рабош* ‘дръвце, на което се режат сметки, вместо да се пишат на тефтер’ (БЕР/BER VI: 136–137).

1.4. ВРАЧУВАНЕ, БАЕНЕ, НАРОДНО ЛЕЧИТЕЛСТВО

Билиарци, Ег. – От Прз *Билири(те)*, от *биляр* ‘билкар’. РИ = ЖитИ.

Виячки, Друг. – Произв. от Прз, от диал. *виячка* ‘оплаквачка’.

Враголòмови, Приб, Пчел. – По Пр, вероятно от диал. *враголом* ‘победител на врага, на дявола’ (Илчев/Иchev 1969: 116).

Кабалски, В. – Произв. от Пр *Кабальете*, също *Кобальете*, с осн. от *коба* ‘прокоба; лошо предчувствие; предсказание’, за хора, които предсказват лошо; с *a < o* или с регресивна асимилация. По-малко вероятно от *кабала* (вж. др. варианти БЕР/BER II: 114).

Кобарци, Из. – РИ = ЖитИ, по Пр, от *кобар* ‘човек, който предсказва лошо’ в говора.

Кошчарòви, ГГл. – По Пр *Кошчаро*, от *кошчар* ‘който гледа, бае по кокоши или овчи кости’ (вж. по-подробно и други възможни варианти Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2009: 262).

Омайски, Друг. – Произв. от Пр: *омая* ‘омагьосване, магия’.

Без съмнение, поне за по-старите поколения българи трудът е заемал централно място в тяхната ценностна система. Човекът е определян по това, което може да прави. В историческите извори от XV–XVI в. са отбелязани антропонимите: *Иван Сенар*, *Радко Кондурджия*, *Стоян Терзия* и мн. др.

Разгледаните тук родови имена са много ценен исторически извор – в тях са съхранени отдавна изчезнали занаяти и различни дейности, упражнявани в по-далечното минало. От древни времена българите са имали афинитет към мистериите. Родовите имена от Радомирско са свидетелство за слабостта на сънародниците ни към врачуване и баене. И досега, особено в по-малките населени места, се практикуват тези дейности.

1.5. РОДОВИ ИМЕНА ПО ЕТНИЧЕСКА ПРИНАДЛЕЖНОСТ – 26 (3%) от общия брой родови имена, възникнали от прозвища. Този тип родови антропоними се определя също като много старинен. Принадлежността към даден етнос е била изключително важна за личностната диференциация на хората в миналото (Мурдаров/Murdarov 1979).

Арнау̀дите, Зем. – Членув. мн.ч. от Прз. Вж. следващото. **Арнау̀тйето**, Блат. – Членув. мн.ч., според особеностите на говора, от *арнаут(ин)*, нар. ‘албанец’, т.е. ‘българин, преселен от Албанско’. **Арнау̀тски = Арн(а)̀тските**, ДД. – Произв. от *Арнаутите*. **Арнау̀тските**, Лоб.

Бошня̀ците, Д. – Членув. мн.ч. от Прз *Бошняк* ‘жител на Босна’.

Вла̀шки, Кош. – По Прз етноним от *влах*. **Вла̀шкини**, Лоб. – По Пр, понеже ходили във Влашко (местно обяснение).

Гръ̀к̀ви, Друг, Кос. – Възможно прил. от *грък*. **Гръ̀к̀вци**, ЕлД. – РИ = ЖитИ, вж. горното. **Гръ̀чки**, Боб. – Произв. с *-(в)ск* от Пр *Гръ̀ците*. **Гръ̀чките**, Лоб. – Вж. горното, тук членув. **Гръ̀ците**, Клен, Ракил. – По Пр от етническо назв. *грък*, обикновено така казват на жителите, които населяват най-южната част на селото.

Евр̀е(й)ски, ДР, Кос. – По Прз етноним. **Евр̀е(й)ските**, Чеп. – Членув.

Каз̀ачки, ДР. – Произв. от Пр *Казако*.

Керк̀езите, ЕлД. – От Прз етноним.

Мадж̀арски, Пров. – Произв. от Прз етноним, от *маджар* ‘унгарец’, според местните жители = *маджир*. **Мадж̀арци**, Жит.

Мадж̀ирйе, Драг, Ков, СмД. – От Прз етноним, от *маджир* ‘преселник от Македония’ в говора. **Мадж̀ирйете**, Влад. **Мадж̀ирйето**, Калот, Сир, Тър.

Тат̀аркови, Гъл. – По Прз етноним от *татар(ин)*. **Тат̀арковци**, Из. – РИ = ЖитИ.

Тур̀ците, Блат. – Изцяло от Прз етноним, обикновено за хора с лош, тежък характер.

Угрин̀ци, Ег. – РИ = ЖитИ, по ЛИ от етноним *угрин* ‘унгарец’ (Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2009: 440).

Юрук̀овци, Д. – РИ = ЖитИ, по Прз етноним *юрук*. **Юрук̀чки**, ДЛ. – Произв. от Прз етноним *Юруците*.

Наред с родовите имена, мотивирани от етноними прозвища, съществуват и родови антропоними, възникнали от прякори. В тези случаи номинацията е във връзка с особеностите в характера на различните етноси.

2. Втората по численост група е съставена от **родови имена, възникнали от прякори по прилика с животни** – 37 (4,4%).

Бумбарй̀ето, Из. – Членув. мн.ч. от Пр, от *бумбар* ‘бръмбар’ в говора.

- Бу̀дѝвци**, Из. – По Пр от *бу(х)* ‘бухал’ в говора. РИ = ЖитИ.
- Ватра̀кѝвци**, Д. – По Пр от *ватрак* ‘ненапълно скопено добиче’ в говора.
- Гусѝвци**, ДД. – РИ = ЖитИ, по ЛИ *Гусе*, диал. *гусѝ* ‘гъсенце’.
- Гу̀щѝрѝето**, Б. – От Пр, от *гу̀щѝр* ‘четириногo влечуго с дълга опашка’.
- Гу̀щѝрѝови**, Ков. – По Пр. **Гу̀щѝрѝовите**, Ракил. – Вж. горните.
- Гъ̀скѝвци**, Ег. – РИ = ЖитИ, по Пр, срв. тук *Гусевци*.
- Зая̀кѝвци**, Див. – РИ = ЖитИ, по Пр от *заяк*.
- Клю̀сѝвци**, ДЛ. – По Пр, от *клю̀се*, стб. *клю̀с-* ‘млад необязден кон; товарно добиче; жребец’.
- Козѝвци**, ДР. – По Пр, от *коза*.
- Козичѝвци**, Лоб. – По Пр, от *козичѝ*, умал. от *козица*, според говора, срв. *козичѝ* ‘малкото на коза, яре’ (БЕР/BER II: 522).
- Кокѝшкини**, ДД. – По Пр, от *кокошка*.
- Креалѝци**, Приб. – По Пр, от *креал* ‘птица бял рибар, чапла, *Egretta alba*’, още ‘вид ранна круша’ в говора.
- Лисичѝвци**, Жед. – РИ = ЖитИ, по Пр, от *лисичѝ* ‘малкото на лисичката’ в говора.
- Лисѝчковци**, Ег. – РИ = ЖитИ, по Пр, срв. горните.
- Магарѝнови**, Сир. – По Пр *Магарѝно*, от *магаран*, произв. от *магаре*.
- Пая̀ковци**, Лоб. – По Пр *Пая̀ко*.
- Попу̀нѝкѝвци**, Д. – РИ = ЖитИ, по Пр *Попу̀нѝкѝво*, от *попу̀нѝк* ‘вид птица’ в говора.
- Тара̀ежките**, Лоб. – Произв. от Пр *Тара̀ежо*, от *таралеж*.
- Туру̀лѝски**, ДД. – Произв. от Пр, вероятно от *туру̀лин(ка)*, *туру̀лейка* ‘вид птица’, Пр *Туру̀лейко* ‘който чурулика’ (Илчев/Иchev 1969: 498).
- Ча̀ка̀лски**, Кон. – Произв. от Пр, от *ча̀ка̀л* ‘вид птица’.
- Ша̀парѝци**, Бер. – РИ = ЖитИ, по Пр, от ‘скопена мъжка свиня за угояване’, с $o > a$ в говора или с регресивна асимилация $o - a > a - a$. Възможни са и др. варианти (Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2009: 467, 472).
- Щра̀кѝвци**, Д. – РИ = ЖитИ, по Пр *Щра̀ко*, от *щрѝк* ‘щъркел’, с $\ddot{r} > a$ в говора. **Щрѝклѝвци**, Из. – По Пр *Щрѝклѝ*, умал. от *щрѝк* ‘щъркел’.

Почти няма представител на животинския свят, който да не е послужил като мотивираща основа на прякора, образуващ родовото име. От най-стари времена хората са били оприличавани с животните. Това доказва изконната първичност на общността и изначалното сливане с природата. Близостта на българина с домашните животни е известна. Той се е грижел за тях като за хора. Имало е времена, когато са живеели под един покрив. Прякорите се дават или по външна прилика с животното, или по отличителна черта от характера. Прави впечатление широкото застъпване на видове от света на птиците. Това вероятно е израз на волния дух, склонността към мечтания и мистика на старите българи.

3. Родови имена, свързани с физиката на човека – 33 (3,9 ~ 4%). Родовите антропоними бележат хората с прякори най-често според ръста, големината и пълнотата: **висок (голям)/нисък (малък), слаб/дебел:**

Азмăновци, Д. – По Пр от тур. заемка *азман* ‘едър, голям’. РИ = ЖитИ.

Артгъчки, Д. – Произв. от Пр, от нар. *артък* ‘излишък, остатък’, обикновено за дребни хора.

Балабанйето, ДЛ – Членув. мн.ч. от Пр, от *балабан* ‘дебел човек’

Балабанови, В. **Балабановци**, ГД – РИ = ЖитИ.

Дангърски, В, ДД. – Произв. от Пр, от *дангал* ‘дангалак’ (Илчев/Исчев 1969: 155; БЕР/BER I: 318). **Дангърци**, Приб. – РИ = ЖитИ, вж. горното.

Джоманйе, Ков. – Изцяло от Пр, би могло откъснато от *Коджоман*, от *коджаман* ‘грамаден’, ФИ *Джомански* (Илчев/Исчев 1969: 167, без обяснение). **Джоманови**, Див. – Вж. горното.

Дигнѐвци, Б. – РИ = ЖитИ, вероятно по Пр от *дигне*, диал. *дигняк* ‘тояга, прът’ (по-подробно БЕР/BER I: 386). За висок човек.

Дирекѐвци, Кал. – РИ = ЖитИ, по Пр *Диреко*, от *дирек* ‘дървен стълб’ за висок човек.

Длъгонѐвци, Кал. – РИ = ЖитИ, по Пр *Длъгоньо* за висок човек.

Клечѐвци, КЛ. – РИ = ЖитИ, по Пр *КлечА* за слаб човек.

Кльубарйето, Лоб. – От Пр *Кльубар*, с осн. *кльубе* ‘кълбо’ за закръгленни хора, с наст. *-ар*, характерна за образуването на Пр в Радомирско (БЕР/BER II: 473).

Кокаланови, ДГл. – По Пр *Кокалано*, за кокалест човек.

Къстѐрови, КЛ. – Вероятно по Пр, от *къстар* ‘валчесто камъче, което се използва при момчешка игра’. За нисък, пълен човек.

Кютѐвци, Жед. – РИ = ЖитИ, по Пр, от *кютѐ* ‘къс и дебел човек’ в говора.

Кючѐковите, Жед. – По Пр, от заемка *кючук* ‘малък, дребен’.

Лонгѐвци, ДД. – РИ = ЖитИ, по Пр с осн. от *лонгур* ‘израсло дълго момче’ в говора.

Педăковци, ДД. – РИ = ЖитИ, по Пр *Педак*, образув. от *педа* ‘педа’ в говора и *-ак* за нисък човек.

Пѐдови, Друг. – По Пр, произв. от *педа*, вж. горното.

Прътѐвци, ДЛ. – РИ = ЖитИ, По Пр *Прътѐ*, от *прът* ‘прерязан, къс’ в говора.

Ситнйлови, Сир. – По Пр, от *ситнил* ‘ситен човек’. **Ситнилци**, ДР. – РИ = ЖитИ.

Тѐмбалови, ВрСт. – По „Пр на Стоимен – *Тѐмбало*, който бил нисък и дебел“ според местните жители, от *тѐмба* в детския говор ‘корем, стомах’.

Узѐнови, ДЛ, Калот, Нег. – По Пр, от тур. заемка *узун* ‘дълъг, висок’.

Чуджѐкови, ДД. – По Пр, от *чучук* ‘малък’, с озвучено *ч*. **Чучѐкови**, Бор. – По Пр *Чучуко*: *чучук* с регресивна асимилация от *кючук* ‘малък’, от

заемка. **Чучуковите**, Кал. – Членув. мн.ч. от Пр, вж. горното.

Шильовци, Влад, Чук. – РИ = ЖитИ, по Пр *ШильА*, за слаб човек.

Шутёви, Пров. – По Пр, от *шут* ‘къс, отчупен’ или ‘животно без рога или със силно скъсени рога’ в говора (Попов/Роров 1984: 178). **Шутёвци**, ДД, Кл. – РИ = ЖитИ, по Пр.

Шушёвци, Д. – РИ = ЖитИ, по Пр *Шуше*, от *шушка* ‘нещо много малко, което може да се вземе с шепа’ в говора.

Най-често мотивите за появата на родовите имена от тази група са били физическите данни на хората с нисък ръст (13 РИ); висок ръст (10 РИ); слабост (3 РИ), пълнота (7 РИ). Най-много родови имена с основа от прякори са възникнали за ниски и дебели хора. Вероятно от този вид е имало най-много.

4. Родови имена, разкриващи особеностите на българския характер – 24 (2,8%). Най-голяма честотност се забелязва при родовите имена, възникнали от прякори за невъздържан, избухлив, заядлив и инат човек; също и луд човек.

Балтиските, ВрСт. – Произв. от Пр *Балтиите*: *балтия* ‘брадва, секира’.

Барутнички, Д. – По Пр от *барут* за избухливи хора (БЕР/BER I: 34).

Вапирски, ДР. – По Пр от *вапир* ‘вампир, таласъм’ в говора, тук за лоши, неразбрани хора.

Делибалтини, В. – По Пр *Делибалтата*, от диал. *делия* ‘буен, луд’ и *балта* ‘брадва, секира’, също тур., за буен, невъздържан човек.

Делиинци, Влад. – РИ = ЖитИ, по Пр. **Делиски**, Влад. – Произв. от Пр *Делиите*.

Джибирйе, **Джибирски**, В. – Изцяло от Пр, от заемка *джебир*, ар. *sebir*, също ‘принуда, насилие, гнет’.

Канджовите, Чеп. – По Пр или ЛИ, в говора *канджа* ‘куче, което не се свърта’, но срв. и *канджа* ‘кука’ за заядлив човек (Илчев/Иchev 1969: 237; БЕР/BER II: 201).

Коравци, ГД. – Изцяло от Пр, от *коравец* ‘дебелоглав човек’ в говора.

Куките, Блат. – Изцяло от Пр *Куката* за заядлив човек.

Магарёвите, Лоб. – По Пр за инати хора. **Магарёвци**, Пещ. – РИ = ЖитИ, по Пр.

Рогалйето, **Рогалци**, Из. – Изцяло от Пр, от *рогаль* ‘голям рог’ в говора.

Роглёвци, Ег, Зем. – РИ = ЖитИ, по Пр *Рогле* за упорит, неразбран човек.

Роглянци, ЕлД. – РИ = ЖитИ, по Пр Роглян, семант. вж. горното.

Свърдлёви, Нег. – По Пр *Свърдле* за неспокоен, немирен, заядлив човек.

Фръкòвци, Б. – РИ = ЖитИ, по Пр *Фръко* за човек, който лесно избухва, в говора.

Шантòви, Шантòвци, В. – По „Пр на Мария – *Шантата*, понеже била луда“.

Шйечки, Свет. – Произв. от Пр, с преглас *я > е* от *шйяк* ‘твърдоглав човек’ в говора. **Шйяците, Друг.** – От Пр: *шйяк* ‘твърдоглав, инат’.

Шйяцйте, КЛ. Шйячки, Б, ДЛ, Друг.

4.1. Родови имена, свързани с прякори, изразяващи угриженост (кахърност), сръдливост, плачливост. Може би не трябва да сме учудени, че в тази група попадат немалко родови имена. Може би е заложено у българина да бъде нещастен, или по-точно да се смята за такъв.

Дерлипàйе, ВрСт. – От Пр – според местните жители така казвали на дядо Никола *Дерлипано*: перс. *dertli* ‘нажален, наскърбен, натъжен’ и ЛИ *Пано*. Прякорът е получен от предците.

Завалѝски, ДР. – По Пр *Завалията*, от *завалия* ‘злочест, клет’, от заемка.

Кèдарйе, Б. – От Пр, от *кедер* ‘мъка, скръб’ (Заимов/Zaimov 1988: 283), с акавизъм, отбелязан в говора.

Кисел̀ковци, Д. – РИ = ЖитИ, по Пр, от *киселко* ‘човек с лошо настроение’, но възможно и от ЛИ (Заимов/Zaimov 1988: 121).

Мърмòрковите, Костур. – По Пр *Мърморко* за човек, който мърмори.

Пундèвци, Чук. – РИ = ЖитИ, по ЛИ *Пундè*, ЮЗФ на *Пундьо*, образувано от *Пуньо* с *-до*, или по Пр *Пундè* за човек, който се сърди, от *пундим се* ‘сърдя се, като това изразявам с мълчание’, още *пундух* ‘човек с тежък, мрачен характер’ в говора (Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2009: 370).

Разцв̀аркови, Чук. – По Пр, от *разцв̀аркам* ‘пищя, хленча’ с *а < ъ* в говора.

Ровелòвци, Пещ. – РИ = ЖитИ, по Пр *Ровле*, от гл. *рове* ‘реве’ в говора – за човек, който плаче често.

Тàжните, Б. – Изцяло от Пр за хора, които са винаги тъжни.

Цвр̀ръльòвци, РИ в с. Прибой. – РИ = ЖитИ, по Пр *Цвр̀ръльò*, за човек, който *цвр̀ръля* ‘хленчи, плаче’ в говора.

Чоголя̀нци, Драг. – РИ = ЖитИ, по Пр *Чоголян(о)* за човек, комуто е все *чòгълно* ‘криво, неприятно’ (Илчев/Ichev 1969: 544).

4.2. Родови имена от прякори за шумни, приказливи, речовити хора:

Джавгарòвци, Пещ. – РИ = ЖитИ, по Пр *Джавгарйето* от *джавгар*, диал. ‘куче, което обича да лае’ (вж. и БЕР/BER I: 362).

Джагалй̀е, Ег. – Изцяло от Пр за хора, които вдигат шум, от *джагала* ‘бърборене’ в говора. **Джагалй̀е(те), Мур.**

Джагарцй̀, Блат. – РИ = ЖитИ, по Пр от *джагара* ‘шум от бързо говорене’ (БЕР/BER I: 352).

Дръндѐви, ГД. – По Пр *Дръндѐ* за човек, който много говори, от *дръндам* ‘пея, говоря’ в говора.

Клапарските, КЛ. – Произв. от Пр *Клапар(о)*, с осн. в гл. *клапам* ‘бърборя, говоря глупости’ в говора и наст. *-ар* (характерна наст. за образув. на Пр в Радомирско).

Клянкѐви, Пчел. – По Пр *Клянкѐ*, с осн. в гл. *клянкам* ‘говоря празни приказки, бърборя, дрънкам’ в говора.

Лафчѐите, Тър. – От Пр, членув. мн.ч. от *лафчия* ‘приказлив човек, бърборко’, от заемка.

Лафчѐските, Б. – Произв. от Пр, вж. горното.

Много точно Хаджийски определя идеала на стария селяк: да си услади душата, *да си подума* и да се облече (Хаджийски/Hadzhivski 1995: 23). За населявалите този край на България думането е важна част от ежедневието.

4.3. Родови имена от прякори за закачливост, хитрост, чувство за хумор, остър ум:

Бала̀нджините, Лоб. – От Пр *Бала̀нджѐите* < *Бала̀мдѐжѐите*, от диал. *бала̀мдѐжѐия* ‘детишар’ (Илчев/Pchev 1969: 60).

Бъзга̀цѐй, Кал. – Мн.ч. от *Бъзга̀к*, Пр от *бъзга̀м* ‘хвърлям като стрела’ или по значение като *бъзика̀м* ‘закачам’ (БЕР/BER I: 97, 98).

Гявол̀цѐй, Ег. – РИ = ЖитИ, от Пр: *гявол* ‘хитрец, шегобиец’, с *гь* < *дь* в говора.

Домишля̀рски, РИ в с. Влад, Гъл. – Произв. от Пр *Домишля̀ро*: *домишля̀р* за ‘остроумен, изобретателен домашен майстор’ в говора (Пръчков), срв. също в ср. и хърв. *домишля̀р* ‘умник’. **Домишля̀рци**, Кос. – РИ = ЖитИ, вж. горното.

Йнгилѝски, Сир. – Произв. от Пр *Ингилѝзо* на хитър, остроумен човек (по местно обяснение).

Хаха̀мски, ДД. – Произв. от Пр за човек, който се смее с висок глас, по местно обяснение, срв. рус. *хахатъ* ‘смея, шегувам се’, още *хахалъ* ‘мошеник, любовник,’ (ЭСРЯ/ESRIa IV: 226–227), в бълг. *хихика̀м* ‘смея се’; *хахо* ‘смахнат човек’.

Чивѐианцѐй, ДВр. – РИ = ЖитИ, от Пр, от *чивѐия* ‘гвоздей’, преносно ‘човек, който обича да се закача, шегува’ в говора. **Чивѐианци**, Пещ. – РИ = ЖитИ.

Шадѐви, ДР. – По Пр, от *шад* ‘весел, честит’, от заемка.

Шалава̀рдинци, Ег. – РИ = ЖитИ, по Пр, от *шалава̀рда* ‘шегобиец’ (Илчев/Pchev 1969: 550), от *шала* ‘шега’ (вж. Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2009: 466).

5. Особенности на части от тялото – 23 (2,7%). Мотивираните от части на тялото прякори, образуващи родовите антропоними, обикновено изразяват като особеност наличието на по-големи органи – голям нос, голям задник, голяма глава (кратуна, чутура), голям корем (мешина), големи уши, дебела шия. Не съществуват прякори за по-малки от нормалното органи.

Бурна̀ски, Гъл, Пров. – Прил. от Пр *Бурназите*, от *бурназ* ‘с голям нос’, тур. заемка.

Връ̀гарѝ, ВрСт. – РИ = ЖитИ от Пр *Връ̀гаро*, *Връ̀гарѝе*, от *връ̀га* ‘подутина на главата’ в говора с *-ар* (вж. подробно Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2009: 153).

Газ̀йски, ДД. – По Пр, произ. от *газ* < *гъз* в говора. **Гуз̀евци**, Пещ. – РИ = ЖитИ, по Пр *Гузе*, за човек с голям гъз.

Главу̀зѝ(го) (Главу̀жѝе), РИ в с. Костуринци. – Членув. мн.ч. или съб. име от Пр, от *главуз* (*главус*), *главуш* ‘с голяма глава’, в диалектите е запазено *главу̀жина* ‘корен, пън, кютук’.

Дупара̀нови, Рад. – По Пр *Дупарано* за човек с голям задник. **Дупара̀новци**, Друг. – РИ = ЖитИ. **Дупара̀нѝ**, ВрСт, ДЛ, Калот. – РИ = ЖитИ.

Крату̀нѝ, Кал. – РИ = ЖитИ, по Пр, от *кратуна*, преносно ‘голяма празна глава’ в говора.

Лева̀ците, Друг. – Членув. от Пр, от *левак* ‘който си служи с лявата ръка; несръчен, непохватен човек’. **Лева̀чки**, СтС, Друг. – Прил. с *-(в)ск-* от Пр *Лева̀ци(те)*.

Мѐшкови, Кос. – По Пр *Мѐшко*, за човек с голям корем. **Мѐшковци**, Жед. – РИ = ЖитИ, вж. горното.

Пай̀таѝ, Б, Жит. – От Пр, от *пай̀так* ‘кривокрак’, тур. заемка.

Тумба̀рски, Див. – Произв. от Пр *Тумбар* ‘човек с голям корем’, срв. горното.

Уша̀нови, Див. – По „Пр на ЛазА – *Ушано*, защото имал големи уши“, по местно обяснение. **Ушн̀ьови**, ГД. – По пр *Ушн̀ьо*.

Чуту̀ранови, Пчел. – По Пр *Чутуран* за човек с голяма глава, от *чу̀тура* ‘крина, шиник’ и наст. *-ан* (за имена с пейоративно значение).

Чуту̀рански, Боб. – Произв. от Пр.

Шалд̀упини, Ракил. – По Пр от *шала* ‘шега, смешен’ и *ду̀пина* ‘голямо дупе’ според местните жители.

Шиин̀ите, Лоб. – По Пр *Шѝя(та)* за човек с дебела шия. **Шѝйнски**, Чук. – Произв. от Пр.

Освен споменатите по-горе прякори, които маркират хората само ако имат по-големи органи, другите мотиви за възникване на прякорно име, а по-късно и родово име са боравенето с лява ръка, както и кривите крака.

6. Родови имена, мотивирани от прякори за социалния статус на човека в обществото – 17 (2%):

Бегците, Лоб. – От Прз *бег* ‘едър земевладелец’.

Безгашковци, СтС. – По Пр, от ‘без гащи’ за бедни хора.

Бекя̀рски = Табак̀ови, Пчел. – По Пр *Бекя̀рите* от *бекя̀р(ин)* ‘ерген’ (БЕР/ВЕР I: 41).

Голву̀ци, Влад, ДР. – От Пр *голвук* ‘сиромах’, а според местни жители „някай от рода бил излязъл гол през нощта, за да убие вълк“. **Г̀олвучки**, ДР. – Произв. от *Голву̀ци*, вж. горното.

Зуля̀мци, Жит. – РИ = ЖитИ, по Пр *Зуля̀мците*, от диал. *зулям* ‘сиромах’, ар. *zulām* ‘угнетен човек, бедняк’ (Илчев/Пчев 1969: 216).

Кю̀лу̀мови, Пчел. – По Пр, от заемката *кю̀лум* ‘жалък, дрипав’. **Кю̀лу̀мски**, Гъл. – Произв. от Пр, вж. горното.

Парта̀линци, ГД. – РИ = ЖитИ, по Пр *Парта̀ля*, ЗФ на *Парта̀льо*, от *парта̀ль* ‘парцал’ в говора, за окъсани, парцаливи хора. **Парта̀лий̀е**, ВрСт. – Изцяло от Пр.

Па̀шѝте, Б. – Изцяло от Пр, от *па̀ша*, от тур. *paşa* ‘висша военна и гражданска титла в Османска Турция, Египет и др. мюсюлмански страни’ (БЕР/ВЕР V: 115). Тук за имотни хора.

Па̀шмага̀нй̀е, Раян. – РИ = ЖитИ, от Пр, от *па̀шмагье* ‘дрехи, парцали, партакеша’.

Сиром̀ашки, Кон. – Произв. от Пр *Сиром̀ашите*.

Фука̀рѐви, Коп. – По Пр, от *фука̀ра* ‘беден, бедняк, сиромах’.

Ча̀во̀рини, Друг. – По Пр, запазен в срхр. *Čavor* ‘нещо малко, с което едва може да се живее, т.е. този, който живее бедно’ (AR I: 917; Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2009: 455). **Ча̀во̀рски**, Боб, Пров, ЧМ. – Произв. от Пр *Ча̀во̀рий̀е(то)*.

Чорба̀джй̀ски, Пчел. – Произв. от Пр от *чорба̀джия* ‘богат, имотен човек’.

От всички родови имена, възникнали като прякори за социален статус, 14 са със значение бедност, а само три – със значение богатство, имотност. Тези данни са показателни за социалния статус на общността като цяло.

7. Родови имена според прякорите за честа употреба на определени храни и напитки:

Бла̀йденци, Нег. – От Пр – за хора, които ядат блажно, от *бла̀йден* < *бл̀а̀гден* ‘ден, в който се яде блажно’ в говора.

Ва̀ризѐлски, Зем. – По Пр *Ва̀ризѐлиците*, от *вари-зеле*, защото често варели зеле.

Ка̀веджй̀ите, Б. – От Пр, от *ка̀веджия*, с *в* < *ф* в говора за хора, които пият много кафе.

Качамацѝ, Зем, Поц. – Изцяло от Пр за хора, които ядат често *качамак*.

Мачканѝви, Коп. – По Пр, от *мачкан* ‘пържени в мазнина залци сух хляб’ в говора, за хора, които често ядат това.

Оканиковци, Д. – РИ = ЖитИ, по Пр, по местно обяснение: „основателят на рода изпивал по една ока вино“ (вж. и Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2009: 329).

Ошавджѝеви, Р. – По Прз, от *ошавджия* ‘който прави или обича ошав’.

Пипѝрковци, Друг. – РИ = ЖитИ, по Пр, от *типѝрка* ‘чушка’.

Прѝжѝгрови, Пчел. – По Пр *Прѝжѝграо*, за човек, който се опитвал да пържи див грах.

Расѝлкови, Коп. – По Пр, от *ра(з)сол* ‘армея, саламура’ в говора. **Расѝлковци**, ГД. – РИ = ЖитИ.

Сиренячки, Пров. – Произв. от Пр *Сиреняците*, от *сиреняк* ‘който прави или обича сирене’ или ‘качамак със сирене’ в говора.

Урдѝвци, Д. – РИ = ЖитИ, по Пр или Прз от заемката *урда* ‘извара’.

Шалаганѝовци, ДД. – РИ = ЖитИ, по Пр, от *шарлан*, също *шарлаган* ‘масло’.

8. Особенности на облеклото и прическата:

Бинишѝете, КЛ. – От Пр, от *биниши*, остар., диал. ‘дълга горна дреха от червен плат, наметало’, също и в др. балк. езици (БЕР I: 48).

Гащѝвци, Приб. – РИ = ЖитИ, по Пр от *гащи*. Ходят със смъкнати гащи/панталони.

Джепарѝето, Б. – Членув. мн.ч., според говора, от Пр или Прз *Джепар*, произв. от диал. *джен* = *джоб* ‘торбичка, пришита на дреха за дребни неща’ с *-ар*.

Доколѝнковци, Влад. – От Пр за хора, които носели дрехи, характерна носия, която стигала до колената.

Кайтазѝ, Приб. – Произв. от Пр, от *кайтаз* ‘женска прическа; украшение за глава’ в говора, от заемка, срв. ФИ *Кайтазов* (Илчев/Иchev 1969: 232).

Калчѝнѝкѝови, Д. – По Пр *Калчѝнѝкѝо*, от *калчун* ‘шаячен или абян чорап, който се носи върху потури’ (БЕР/BER II: 178).

Кондурѝ, Пещ. – РИ = ЖитИ, от Пр или Прз, от *кондур* ‘обувка’.

Кюлафлѝски, Д. – Произв. от Пр *Кюлафлията* за човек, който носи *кюлаф* ‘вид островърха шапка’.

Потурлѝите, Блат. – Изцяло от Пр, от *потурлия* ‘човек, който носи потури’, членув., мн.ч.

Пърцѝлини, Сир. – По Пр *Пърцѝля*, от *пърцел*, *пърцели* ‘косатник, изкуствени плитки, вплетени в косата’, възможни и др. варианти (вж. БЕР/BER VI: 110).

Рошильци, Кал. – Изцяло от Пр, от *Рошилькьо* за рошав човек.

Чеширкови, ДД. – По Пр, от *чеширко* ‘който носи *чеширѝе* (бели беневреци)’ в говора.

Чорайновите, КЧ. – По Пр, от *чорайна*, увел. от *чоран*.

Чучульковите, Лоб. – По Пр, от *чучулькя* ‘качулка’.

Изследваните родови имена от Радомирско са събирани от различни източници. Както беше споменато още в началото, родови имена от този район се откриват в писмени извори от XV–XVI в. При продължителния ми престой в бившата Радомирска околия имах възможността да се запозная с много документи, които се съхраняваха в общината на гр. Радомир, както и в кметствата на отделните села. Най-голям интерес представляваха крепостните актове от края на XIX в. Тези писмени извори са рядкост за повечето общини в България. Основната събирателска дейност беше извършена на терен. За всяко село участваха по пет до десет местни жители, които посочваха правилния изговор на родовото име, даваха сведения за самия род и произхода на името му. Направи ми впечатление, че те безпогрешно се ориентират и по никакъв начин не се затрудняват да определят дали дадено име е родово или фамилно. Затова вероятно много помогна и изискването информаторите да бъдат само староседелци.

Проучването на произхода и значението на родовите имена в Радомирско показва какво голямо словно богатство е съхранено в антропонимите. Освен това ни информира за културта (материална и духовна) на населението от този край, спомага да се направят изводи за езиковите особености на именната система в Югозападна България. Макар че родовите имена са свидетелства на един минал период от развитето на антропонимната ни система, тяхното изследване е актуално и днес, голяма част от тези антропоними формират съвременните фамилни имена (Янев/Yanev 2009: 110).

Родовите имена в изследвания регион представят различни словообразователни модели, както вече беше споменато и в началото, вж. за РИ *Мотикарови*. Това, което различава родовите от фамилните имена, е тяхната връзка и на практика изравняване с жителските имена. Тук не се спирам по-подробно върху словообразователните модели, защото приемам напълно предложената от Заимов класификация на жителските имена, разглеждани като отделни типове (Заимов/Zaimov 1967: 9–16). В повечето случаи е трудно да се определи коя от формите е възникнала най-напред. Уеднаквяването на фамилните имена, което се дължи на използването на суфиксите *-ев*, *-ов*, *-ин* (Янев/Yanev 2009: 111), с които се образуват прилагателни притежателни имена, ако приемем за най-ново, ще влезем в противоречие не само защото това са общославянски суфикси, но и затова, че са част от словообразователните модели при жителските, т.е. и при родовите имена.

Родовите антропоними са възникнали от лични имена, прякори и прозвища. Една немалка част от прозвищата и прякорите са запазили старинна българска лексика: *Бикарци, Важарйето, Ватраковци, Голвуци, Губерйе, Дабийски, Дерачки, Доколенковци, Домишлярци, Дреарйе, Клубарйето* и др.

Ударението върху наставката *-òв-* (*-èв-*) е характерно за родови имена, които са производни от югозападна форма на личните имена, както и от прякори: *Въргòви, Глухчòви, Гусèвци, Магарèвци* и др.

Най-често срещаните словообразователни модели са:

-ев (-ов): Голяма част от тези родови имена са членувани: *Мърморковите, Пъкаловите, Чорапиновите, -ов(и): Мазнилкови, Чеширкови, Разцваркови, Гуджуманови, Магаранови, Чутуранови, Ойманови, Дръвосерови, Размирови*, (за осн. имат Пр);

-ски (-шки), -(чки): *Арарски*; етноним: *Евре(й)ските*; Прозвища: *Кираджи(й)ските, Терзи(й)ските, Топчи(й)ските*; *-ар(ски)*: *Торбарски, Ситарски, Гьондерски*;

-йе, -йе (те/то): *Главузйе, Джагалйе, Кашканйе*, (Пр, Прз), могат да бъдат и членувани според особеностите на говора – *Джагалйето (-те)*, 13; *Ковачйето*; деятелни имена на *-ар*: *Коларйето, Клисарйето*; етноними: *Маджърйето, Цинцарйето, Арнаутйето*;

мн.ч. от Пр: *Блайденци, Гяволци, Дупаранци, Рошилъци, Пакиданци, Чоголянци*;

-ар(йе): *Валявичарйе, Джерекарйе, Козарйе, Количкарйе, Кукувичарйе, Портарйе* (деятелни имена, образув. е мн.ч.);

-èв(ци): *Пундевци, Сръндевци, Вражсевци, Гузевци, Фръчалевци, Шукневци, Мърлевци, Кютевци*;

-òв(ци): *Ватраковци, Ровеловци, Шантовци, Фафовци* (Пр); етноними: *Юруковци, Гърковци*;

-ин(ци): *Оролеинци, Чоролеинци, Дубинци*;

-арци: *Бумбарци, Бобарци, Стреарци, Кориарци, Дръжкарци, Луларици*, (тук спадат прозвищни имена от отдавна изчезнали занаяти);

-анйе: *Джоманйе, Власинчанйе, Голушчанйе, Клисурчанйе*, 20 (образув. на РИ от начално СелИ, което е и ЖитИ).

Изцяло от прозвища етноними са образувани РИ: *Арнаудите, Керкезите, Шопите*.

Изводи:

След като разгледахме родовите имена, регистрирани в 66 селища на Радомирско, които са възникнали от прякори и прозвища, ще се опитаме да съставим и един обобщаващ портрет на българите, живели в по-стари времена.

1. Българите обичат да се трудят. Работата е била всичко за тях. В ценностната система на българина, ако съдим по родовите имена, на първо място стои неговата трудова дейност. Определят хората предимно по това, което правят. В миналото са упражнявали занаяти и дейности, които са отмерили отдавна.

2. Доверяват се на врачки и баячки.

3. Българинът, освен че обича животните, много често се сравнява с тях. В родовите имена откриваме прякори, свързани с *бръмбари*, *бухали*, *гушери*, *паяци*, *гъски*, *зайци*, *коне*, *кози*, *кокошки*, *лисици*, *магарета*, *таракежи*, *щъркели* и много видове птици.

4. Най-много родови имена с основа от прякори, свързани с човешкия ръст, има за *ниски* и *дебели хора*. Вероятно от този тип е имало най-много. Или той е получавал най-много неодобрение и присмех.

5. Най-голяма честотност се забелязва при родовите имена, възникнали от прякори за *невъздържан*, *избухлив*, *заядлив* и *инат човек*.

6. Мотивираните от части на тялото прякори, образуващи родовите антропоними, обикновено изразяват като особеност наличието на по-големи от нормалното органи – *голям нос*, *голям задник*, *голяма глава* (*кратуна*, *чутура*), *голям корем* (*мешина*), *големи уши*, *дебела шия*. Не съществуват прякори за по-малки от нормалното органи. Българинът не е одобрявал леворъките и кривокраките.

7. От всички родови имена, възникнали като прякори за социален статус, 14 са със значение *бедност*, а само три – със значение *богатство*, *имотност*. От тези данни трябва да се направи заключението, че бедността е преобладаваща характеристика на българите.

8. Ако съдим за предпочитанията на българите за храни и напитки по родовите им имена, става ясно, че те *ядат блажно*, *обичат зеле*, *качмак*, *мачкан*, *чушки*, *ошав*, *армея*, *сирене*, *извара*; обичат да пият *кафе* и *изпиват по една ока вино*.

9. Българинът е *нещастен*. Една от най-големите групи родови имена е свързана с прякори, изразяващи угриженост (кахърност), сръдливост, плачливост. От родовите имена разбираме, че българите са *клетни*, *скръбни*, *кисели*, *мърморещи*, *сърдеци се*, *хленчеци*, *тицяци*, *ревяци*, *цвъркаци* и *вечно им е чогълно* (*криво*). Това обяснява защо и сега си оставаме едни от най-нещастните хора в света.

10. Българинът обича да си *дума*, да си *вреви* до насита. За населявалите Радомирско думането е важна част от ежедневието. Родовите имена, свързани с шумния им и приказлив нрав, се изразяват в уменията им да вдигат *джабала*, *джагала*, да *дръндат*, *клапат*, *клянкат* и *лафят*.

11. Родовите имена от прякори за закачливост, хитрост, чувство за хумор, остър ум представят една съществена част от характеристиката на старите българи. Те харесват *бъзгаците*, *гяволците*, *веселите хора* и *шегобийците*, както и *домишлярите* (*умните*) хора, макар че не са много убе-

дени, че това могат да са българи. За тях синонимът за умен човек е *инглиз* (РИ *Инглиски*), от Пр *Ингилизо* на хитър, остроумен човек.

Интересен не само от социолингвистична, но и от психологическа гледна точка е фактът, че голям брой българи се отказват от родовите си имена. Досега не са изследвани причините за толкова лесното изоставяне на родовите имена и заменянето им с твърде често повтарящи се фамилни имена като *Иванови*, *Петрови*, *Димитрови* и под. Донякъде този чисто наш си, български феномен е обясним и предвидим, ако се запознаем с административните документи, уреждащи именуването на българите.

В Правилника за прилагане на трикомпонентната система за фамилно име е записано, че то е „име на дядото или на рода на бащата, с което той е известен в обществото“ (Закон за гражданската регистрация). Регламентираната свобода да се избира фамилно име между личното име на дядото и прякорното (родово) име, е причината да се изоставят много старинни, редки родови имена, които са част от лексикалното богатство на езика ни. В някои случаи изборът изглежда оправдан – голяма част от прякорите произлизат от чужди лексикални основи. Стефан Илчев е обърнал внимание на заемките, които изобилстват при фамилните ни имена. Той изказва мнение, че повечето от тях са „грозни и непознати“ (Илчев/Ichev 1969: 35). Йордан Заимов отбелязва, че част от фамилните ни имена са „плод на вековното съжителство с други народности, главно турците“, от които са възприети много думи (Заимов/Zaimov 1988: 257).

Странното в поведението и предпочитанията на българите е това да се назовават с имена, които ще ги обезличат, и да изоставят по-яркото, по-открояващото се родово име, защото знаем, че българинът е индивидуалист.

Родовите имена са родовата ни памет, за която си заслужава да работим, ако желаем да я съхраним. Изследването на родовите имена и особено връзката им с фамилните имена поставя много въпроси. Надявам се, че тяхното разрешаване ще намери място в бъдещи ономастични трудове.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Бодуен де Куртене 1963: *Бодуен де Куртене, И. А. Избранные труды по общему языкознанию*. Т. 2, Москва, АН СССР. Ред. Виноградов В. В. [Baudouin de Courtenay 1963: *Baudouin de Courtenay, I. A. Izbrannye trudy po obshchemu iazykoznaniiu*. Т. 2, Moskva, AN SSSR. Red. Vinogradov V.V.]

Гандев 1972: *Гандев, Хр. Българската народност през XV в. София*. [Gandev 1972: *Gandev, Hr. Balgarskata narodnost prez XV v. Sofia*.]

Заимов 1967: *Заимов, Й. Заселване на българските славяни на Балканския полуостров. Проучване на жителските имена в българската тоонимия. София, Изд. на БАН*. [Zaimov 1967: *Zaimov, Y. Zaselvane na balgarskite slavyani na Balkanskiya poluostrov. Prouchvane na zhitelskite imena v balgarskata toonimiya. Sofia, Izd. na BAN*.]

Заимов 1988: *Заимов, Й.* Български именник. София, Изд. на БАН. [Zaimov 1988: *Zaimov, Y.* Balgarski imennik. Sofia, Izd. na BAN.]

Илчев 1969: *Илчев, Ст.* Речник на личните и фамилните имена у българите. София, Изд. на БАН. [Ilchev 1969: *Ilchev, St.* Rechnik na lichnite i familnite imena u balgarite. Sofia, Izd. na BAN.]

Ковачев 1982: *Ковачев, Н.* Българска ономастика. В. Търново. [Kovachev 1982: *Kovachev, N.* Balgarska onomastika. V. Tarnovo.]

Мурдаров 1979: *Мурдаров, В.* Образование и функционални особености на прозвищата етноними. – Български език, № 5, 399–404. [Murdarov 1979: *Murdarov, V.* Obrazuvane i funktsionalni osobenosti na prozvishtata etnonimi. – Balgarski ezik, XXIX, № 5, 399–404.]

Мурдаров 1984: *Мурдаров, В.* Прозвища от собствени фамилни имена в битово-разговорния стил. – Български език, № 3, 221–231. [Murdarov 1984: *Murdarov, V.* Prozvishta ot sobstveni familni imena v bitovo-razgovorniya stil. – Balgarski ezik, XXXIV, № 3, 221–231.]

Попов 1984: *Попов, М.* Пчелинци. София. [Popov 1984: *Popov, M.* Pchelin-tsi. Sofia.]

Райнов 1995: *Райнов, В.* Персонализмът – психобиология и езикова прагматика. София, Изд. на БАН. [Raynov 1995: *Raynov, V.* Personalizmat – psiho-biologiya i ezikova pragmatika. Sofia, Izd. na BAN.]

Русинов 1978: *Русинов, Р.* Фамилни имена в съвременния български книжовен език. – В: Помагало по българска морфология. Имена. София. [Rusinov 1978: *Rusinov, R.* Familni imena v savremenniya balgarski knizhoven ezik. – In: Pomagalo po balgarska morfologija. Imena. Sofia.]

Саламбашев 1983: *Саламбашев, Ан.* Живи и изчезнали родови и прякорни имена в Смолян, кв. Устово. – Родопски сборник V, София, 155–164. [Salam-bashev 1983: *Salambashev, An.* Zhivi i izcheznali rodovi i pryakorni imena v Smo-lyan, kv. Ustovo. – Rodopski sbornik V, Sofia, 155–164.]

Хаджийски 1995: *Хаджийски, Ив.* Бит и душевност на нашия народ. София. [Hadzhiyski 1995: *Hadzhiyski, Iv.* Bit i dushevnost na nashia narod. Sofia.]

Чолева-Димитрова 2002: *Чолева-Димитрова, А.* Селищни имена от Юго-западна България. Изследване. Речник. София – Москва, Пенсофт. [Choleva-Dimitrova 2002: *Choleva-Dimitrova, A.* Selishtni imena ot Yugo-zapadna Bulgaria. Izsledvane. Rechnik. Sofia – Moskva, Pensoft.]

Чолева-Димитрова 2009: *Чолева-Димитрова, А.* Местните имена в Радомирско. София, ИБЕ – БАН. [Choleva-Dimitrova 2009: *Choleva-Dimitrova, A.* Mestnite imena v Radomirsko. Sofia, IBE – BAN.]

Чолева-Димитрова 2011a: *Чолева-Димитрова, А.* Родовите имена у българите. – Македонски преглед/Macedonian review, № 2, I част А–Д, 65–86. [Choleva-Dimitrova 2011a: *Choleva-Dimitrova, A.* Rodovite imena u balgarite. – Makedonski pregled/ Macedonian review, № 2, I chast A–D, 65–86.]

Чолева-Димитрова 2011b: *Чолева-Димитрова, А.* Родовите имена у българите. – Македонски преглед/Macedonian review, № 3, II част Е–Я, № 3, 69–112. [Choleva-Dimitrova 2011b: *Choleva-Dimitrova, A.* Rodovite imena u balgarite. – Makedonski pregled/Macedonian review, № 3, II chast E–Ya, № 3, 69–112.]

Янев 2009: *Янев, Б.* Лингвокултурологични наблюдения върху фамилните имена на българите и немците. – В: Научни трудове на Пловдивския университет, том 47, кн. 1, сб. А, Пловдив, 109–123. [Yanev 2009: *Yanev, B.* Lingvokulturologichni nablyudeniya varhu familnite imena na balgarite i nemtsite. – In: Nauchni trudove na Plovdivskiya universitet, tom 47, kn. 1, sb. A, Plovdiv, 109–123.]

Янев 2014: *Янев, Б.* Вторичната отонимна апелативизация като проблем на лингвокултурологията и народопсихологията (с оглед на българския и немския антропонимикон). – Български език, № 4, 37–54. [Yanev 2014: *Yanev, B.* Vtorichnata otonimna apelativizatsiya kato problem na lingvokulturologiyata i narodopsihologiyata (s ogled na balgarskiya i nemskiya antroponimikon). – Balgarski ezik, № 4, 37–54.]

Wundt 1900: *Wundt, W.M.* Völkerpsychologie. Bd. 1, Teil 1. Leipzig.

ИЗТОЧНИЦИ / SOURSES

БЕР – Български етимологичен речник. Т. 1–7. София, Изд. на БАН, 1971–. [BER – Balgarski etimologichen rechnik. T. 1–7. Sofia, Izd. na BAN, 1971–.]

БТР – Български тълковен речник. София, 1963. [BTR – Balgarski etimologichen rechnik. T. 1–7. Sofia, Izd. na BAN, 1971–.]

ИБИ XIII – Извори за българската история (турски извори). София, Изд. на БАН, Т. XIII, 1966. [IBI XIII – Izvori za balgarskata istoriya (turski izvori). T. XIII. Sofia, Izd. na BAN, 1966.]

ИБИ XVI – Извори за българската история (турски извори). Т. XVI. София, Изд. на БАН, 1972. [IBI XVI – Izvori za balgarskata istoriya (turski izvori). T. XVI. Sofia, Izd. na BAN, 1972.]

ЭСРЯ – *Фасмер, М.* Этимологический словарь русского языка. Т. I–IV. Москва, 1986. [ESR1a – *Fasmer, M.* Etimologicheski slovar' russkogo iazyka. T. I–IV. Moskva, 1986.]

AR – Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Zagreb, 1880 –.

IM – Imenik mesta. Beograd, 1956.

ДРУГИ СЪКРАЩЕНИЯ:

ЖитИ – жителско име

ЛИ – лично име

МИ – местно име

Пр – прякор

Прз – прозвище

РИ – родово име

СелиИ – селищно име

СЪКРАЩЕНИЯ НА СЕЛИЩНИТЕ ИМЕНА:

Б – Байкалско

Бел – Беланица

Бер – Беренде

Блат – Блатешница

Боб – Бобораци

Бор – Борнарево

В – Върба	Коп – Копаница
Влад – Владимир	Кос – Косача
ВрСт – Враня стена	Кош – Кошарите
ГВр – Горна Врабча	КЧ – Калугерски чифлик
ГГл – Горна Глоговица	Лоб – Лобош
ГД – Горна Диканя	Мур – Мурено
ГР – Горни Раковец	Нег – Негованци
Гъл – Гълъбник	Ник – Николаево
Д – Дрен	П – Пещера
ДВр – Долна Врабча	Пет – Петрово
ДГл – Долна Глоговица	Поц – Поцърненци
ДД – Долна Диканя	Приб – Прибой
Див – Дивля	Пров – Проваленица
ДЛ – Дебели лаг	ПЧ – Пандзърски чифлик
ДР – Долни Раковец	Пчел – Пчелинци
Драг – Драгомирово	Р – Радомир
Друг – Друган	Ра – Раянци
Ег – Егълница	Рад – Радибош
ЕлД – Елов дол	Рак – Ракиловци
Жаб – Жабляно	Свет – Светля
Жед – Жедна	Сир – Сирищник
Жит – Житуша	Слат – Слатина
Зем – Земен	СмД – Смиров дол
Из – Извор	СтС – Старо село
Кал – Калище	Т – Търновец
Калот – Калотинци	Уг – Углярци
КЛ – Каси лаг	ЦГ – Църна гора
Клен – Кленовик	Ч – Чуковец
Ков – Ковачевци	Чеп – Чепино
Кон – Кондофрей	ЧМ – Червена могила

✉ Проф. д-р Анна Чолева-Димитрова

Секция „Приложна ономастика“

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН

Бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113, София, България

✉ Prof. Anna Choleva-Dimitrova, PhD

Department of Applied Onomastics

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52, Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113. Bulgaria